
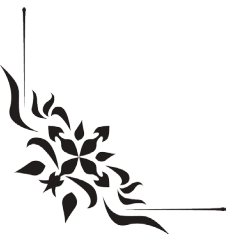

به نام خدا

آوانگاری زبان بلوچی

تیمور گُرد زابلی

انتشارات ارسطو
(چاپ و نشر ایران)
۱۳۹۸

سرشناسه : کردزابلی، تیمور، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور : آوانگاری زبان بلوچی / تیمور کردزابلی.
مشخصات نشر : مشهد: ارسطو، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری : ۷۴ص.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۳۵۲-۹
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : زبان بلوچی -- آواشناسی
موضوع : Baluchi language -- Phonetics
موضوع : آواشناسی
موضوع : Phonetics
موضوع : زبان بلوچی -- واژگان
موضوع : Baluchi language -- Vocabulary
رده بندی کنگره : PIR۳۲۵۳
رده بندی دیویی : ۴۹۹
شماره کتابشناسی ملی : ۵۸۰۰۳۰۴

نام کتاب : آوانگاری زبان بلوچی
مؤلف : تیمور کردزابلی
ناشر : ارسطو (با همکاری سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول - ۱۳۹۸
چاپ : مدیران
قیمت : ۱۵۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان :
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۳۵۲-۹
تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

تقدیم می‌کنم به روح پر فتوح پدر آسمانی ام که با
خونش آرامش و امنیت ما را تضمین کرد و مهر دستانش
نوازشگر افکار است تا ابد.

و تقدیم می‌کنم به مادر عزیزم که چون کوه پشت و
پناهمان بوده.

بلوچان ای بلوچان گوشه کنی مئی صحبتان
چؤ بو شما را، شت در ستین گیرتان
پکری کنی زاری کنی نزد (هدای) مهربان
بلکی شمارا سوجی بدنت گو صحبتان و رحمتان
گیرت کنی ازت کنی گوای درستی رحمتا
بلکی بکنت ما را بلند تنها هما پر رحمتا
ازت مئی ای شی نهنت ظلت بوته مرچی بلند
تهنای بیت ازت مئی گو وانگان و زحمتان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۶	فهرست نشانه‌های آوایی
۱۱	پیش‌گفتار
۱۳	فصل یکم: موج صوتی چیست؟
۱۴	موج صوتی
۱۴	مقدمه
۱۸	فصل دوم: اندام‌های گفتاری
۱۹	۱. شش‌ها
۲۰	۲. حجاب‌حاجذ
۲۱	۳. نای
۲۱	۴. کری کوئید
۲۲	۵. تار آواها
۲۲	۶. گلوگاه
۲۳	۷. بینی
۲۳	۸. دهان
۲۳	۹. کام
۲۴	۱۰. زبان

۲۴ ۱۱. دندان‌ها
۲۵ ۱۲. لب‌ها
۲۶ اندام‌های ثانویه
۲۷	فصل سوم: برخی فرایندهای تولید آوا
۲۸ برخی فرایندهای تولید
۲۹ آواهای واک دار و بیواک
۲۹ شدت
۳۰ کشش
۳۰ دمش
۳۱ همخوان‌ها و واکه‌ها
۳۳	فصل چهارم: توصیف آواهای زبان بلوچی
۳۴ تولید همخوان
۳۶ نقش اندام‌ها در تولید آوا در زبان (بلوچی)
۳۷ آشنایی کامل با آواهای بلوچی
۳۷ نحوه تولید و ساخت آواهای زبان بلوچی
۵۴ نحوه تولید واکه‌های زبان بلوچی
۵۷ واژگان در زبان فونتیک (لاتین)
۷۴	منابع

فهرست نشانه‌های آوایی

همخوان‌ها	نشانه‌های اصلی
P	دولبی، انفجاری، بیواک
B	دولبی، انفجاری، واگذار
Ṭ	کامی، انفجاری، بیواک
Ṗ	لثوی، انفجاری، واگذار
K	دندانی، انفجاری، بیواک
J	دندانی، انفجاری، واگذار
G	نرم‌کامی، انفجاری، بیواک
?	کامی، انفجاری، واگذار
S	نرم‌کامی، انفجاری، واگذار
Z	چاکنای، انفجاری
<u>S</u>	لثوی، سایشی، بیواک

Z	لثوی، سایشی، واکدار
Š	لثوی-کامی، سایشی، بیواک
Ž	لثوی-کامی، سایشی، واکدار
V	لب و دندانی، سایشی، واکدار
X	ملازمی، سایشی، بیواک
H	چاکنای، سایشی، بیواک
Ě	لثوی-کامی، انفجاری-سایشی، بیواک
J	لثوی-کامی، انفجاری-سایشی، واکدار
R	لثوی، لرزشی
M	دولبی، خیشومی
N	لثوی، خیشومی
I	لثوی، روان
Y	کامی، غلتی

واک‌ها

I	پیشین، بسته
E	پیشین متوسط (نیمه باز)
A	پیشین، باز
U	پسین، بسته
O	پسین، متوسط (نیمه باز)
Â	پسین، باز
A	پسین، باز، کوتاه
EI	واک‌ه مرکب، پیشین
OU	واک‌ه مرکب، پسین
öW	واک‌ه مرکب، پسین متوسط (نیمه باز)
ëH	واک‌ه مرکب، پسین، باز

۲. نشانه‌های فرعی (زیر و زبر)

H-	دمیده (بالای نشانه اصلی مانند P ^H)
H-	نیم دمیده (زیر نشانه اصلی مانند P _H)
-	بدون آمادگی (مانند B ⁻)
-̣	بدون انجام (مانند B _̣)
^	گرد (مانند F [^])
˘	گسترده (مانند F [˘])
˜	خیشومی شدگی (مانند Ũ)
◌ _h	واکرفته (مانند b _h)
◌ ^h	نیم واکرفته (مانند B ^h)
◌ _s	گونه سخت (مانند?)
◌ _h	گونه بسیار سخت (مانند?)
◌ ^h	گونه خفیف (مانند?)
◌ _h	گونه بسیار خفیف (مانند?)
ː	بسیار کشیده (جلو نشانه اصلی مانند: E)
.	با کشش اضافی (جلو نشانه اصلی مانند: E)

.. کامی شدگی (بالای نشانه اصلی مانند N)

لثوی- کامی شدگی (مانند N) .

= دندانی (مانند T_v)

'- تکیه (بالای هجای تکیه دار مانند ZA'MIN)

// واج نویسی

[] آوا نویسی

پیش گفتار

با توجه به ترویج زبان فارسی در خانواده‌های بلوچ و آموزش همزمان آن در مدارس به کودکان در ده‌های اخیر در استان سیستان و بلوچستان از یک سو و مشکل آوا شناسی و آمیخته شدن زبان بلوچی با لهجه‌های متفاوت و نامأنوس از سویی دیگر در این استان با مشکل کمرنگ شدن یادگیری و تکلم به زبان بلوچی مواجه هستیم در سال‌های اخیر امر پژوهش در این زمینه جدی شده است در این راستا اینجانب تیمور کرد زابلی فرزند شهید بخش کرد زابلی دکترای مدیریت فرهنگی و در حال حاضر رئیس فرهنگ و ارشاد اسلامی خاش بر آن شدم برای آموزش و حفظ زبان بلوچی کتاب پیش رو را تالیف کنم. در این راستا اهداف خود را به شرح ذیل بیان و در قسمت پایانی درباره زبان بلوچی و نوع این زبان توضیح مختصری داده می‌شود. این کتاب کوششی است در زمینه شناخت و توصیف آواهای زبان بلوچی در چهار چوب کاربرد عملی آنها، مقصود از آوا آن دسته از واحدهای صوتی است که پهلوی هم قرار می‌گیرند، یعنی واحدهای زنجیره ای. این توصیف به چند شکل صورت گرفته است.

۱. تولیدی، که در آن هر آوا به طور جداگانه مورد بررسی قرار گرفته و ویژگی‌های آوایی آن به طور کامل فارغ از معیار معتبر بود، یعنی نقش تقابلی آن

۲. در فصل دوم اندام‌هایی که در تولید یک آوا کاربرد دارند مورد بررسی و تعریف قرار گرفته شده است.

۳. در آخر کتاب تعدادی از واژه‌های کاربردی بلوچی همراه با معنی فارسی و آوانگاری شده را قرار داده ایم.

در انجام این مهم جا دارد از جناب آقای محمد زمان بزرگزاده، آقای محسن دهواری، دکتر مسعود دهواری و در آخر جناب آقای محمد طاهر ملازهی بعنوان مترجم انگلیسی به فارسی و اردو به بلوچی) و عاطفه ایرندگان که در این امر مرا یاری کرده اند کمال تشکر را داشته باشم و از خدای منان توفیق و کامیابی روز افزون را برایشان خواستارم.

"تیمور کرد زابلی"

فصل یکم

موج صوتی چیست؟

موج صوتی^۱

مقدمه

صوت یا آوا از جابجایی و حرکت مولکول‌های هوا شکل می‌گیرد. جابجایی یا ارتعاش، یعنی جابجا شدن مولکول‌های هوا در یک مسیر معین و بازگشت مولکول‌های هوا در همان مسیر حرکت خود به جای اولیه آنها، و این عمل یک پدیده فیزیکی به شمار می‌رود. از نظر فیزیکدانان حرکت مولکول‌های هوا یا ارتعاش مولکول‌ها هوا (سیکل ارتعاشی^۲) نامیده می‌شود. برای اینکه بهتر متوجه این فرایند شوید یک تکه سنگ را با نخ بسته و طرف دیگر نخ را به وسیله دست نگاه دارید و سنگ را به یک طرف کشیده و رها کنید اگر سنگ به طرف چپ حرکت کند می‌بینید که به سرعت به سمت راست می‌رود و این حرکت سنگ باعث می‌شود که مقداری هوا نیز جابجا شود با حرکت سنگ در مسیر خود پشت سنگ رقت و جلوی آن تراکم مولکول‌های هوا رخ می‌دهد و این عمل تا زمان پایان انرژی حاصل از رها شدن سنگ ادامه دارد

1. audio waves

2. Cycle

و بعد از پایان انرژی سنگ از حرکت باز می ایستد. (رقت^۳): یعنی زیاد شدن فاصله بین ملکول های هوا و (تراکم^۴) یعنی زیاد شدن فاصله بین مولکول های هوا. حال برای درک بیشتر دو سرفنر را کشیده و از هم جدا کنید. و دوباره آن را رها کنید مشاهده می کنید که دو سرفنر به سرعت جمع می شود. هوا مولکول های هوا به لایه ای کناری فشار وارد می کند و سبب می شود که لایه کناری هم به حرکت در آید. این عمل را نیز می توانید با انداختن یک شیء سنگین در آب مشاهده کنید که چگونه هر لایه از آب باعث حرکت لایه کناری خود می شود و هر لایه در یک مسیر معین حرکت می کند و دوباره به جای اول خود بر می گردد و حالت سکون (راکد) به خود می گیرد.

مادر مورد هوا اگر رقت و تراکم و یا جابجای هوا بیش از (۱۶) بار در ثانیه به طول انجامد انرژی مولکول های هوا به انرژی (صوتی) تبدیل می شود. هر رقت و تراکم یک (سیکل) و تعداد سیکل در ثانیه را (تواتر یا بسامد) می گویند. پس هر گاه بگوییم تواتر موج (۱۰۰) سیکل است. یعنی در ثانیه (۱۰۰) مرتبه رقت و تراکم در مولکول های هوا رخ داده است هر گاه بسامد بیشتر باشد سبب می شود که صدا (زیرتر) و اگر بسامد کمتر باشد صدا (بم تر) به گوش می رسد. و مسافتی را که هر یک از مولکول ها طی نموده و بعد از هر رقت و تراکم به جای اولیه خود بر می گردد را (دامنه نوسان) می گویند و هر گاه این مسافت بیشتر باشد به دنبال آن تعداد بیشتری از مولکول های هوا در یک مسیر به رقت و تراکم در بیایند صدا بلند تر می شود باید توجه کنید که بلندی صدا به مقدار انرژی بیشتری نیازمند می باشد ولی زیر و بمی صدا به

3. amplitude

4. compression